

Röe – Tiltott állatok listája

Röe hetiszakasz tartalma ראה

Szakaszunk – Röe (5Mózes 11:26–16:17.) – többek között megismétli a tiltott állatok és madarak listáját, és ezzel párhuzamos a leviticusi Smini szakasszal. Figyelmeztet a hamis prófétákra, megismétli a vér élvezetének tilalmát és előírja a bálványimádás megszüntetését ez elfoglalt Kanaánban, amiből ezáltal lesz Izrael Földje (Erec Jiszráél). A szakasz végén a három zarándokünnepet ismétli és részletezi az Írás, hangsúlyozva ezek örömnép jellegét.

„Íme lásd,” szól Mózes Izrael népéhez, „én elétek helyezek a mai napon áldást és átkot.” Az áldást arra az esetre, ha teljesítitek Isten parancsolatait, az átkot pedig arra az esetre, ha elhanyagoljátok azokat. Amikor majd a nép átkel a folyón a **Szentföldre**, az áldást a **Gerizim hegyén**, az átkot pedig az **Ébál hegyén** kell kimondania. – 5Mózes 11:26–32.

A zsidóknak megparancsoltatik, hogy ne kövessék a különböző idegen isteneket, hanem pusztítsák el mindazokat a bálványokat, amelyeket az előttük levő népek szolgáltak. Az **Örökkévalónak** azonban egy Szentélyt kell majd építeni azon a helyen, „amelyet az Örökkévaló, a ti Istenetek kiválaszt, hogy ott lakozzék a neve”, és ahová a népnek majd a Neki szánt áldozatokat kell hoznia; tilos Istennek bárhol máshol áldozatot bemutatni. Állatokat mindazonáltal máshol is lehet előírás szerint levágni, ha nem áldozatnak szánják, hanem a húsuakat akarják megenni; a vért azonban (melyet a **Szentélyben az oltárra folynak**) tilos elfogyasztani. – 5Mózes 12.

Az **Örökkévaló** figyelmezteti a zsidó népet, hogy kövessék a Tóra utasításait, és „**ne tegyenek hozzá, és ne vegyenek el belőle**”. Továbbá, a hamis prófétát, vagy bárkit, aki másokat bálványimádásra csábít, meg kell ölni; a bálványimádó városokat le kell rombolni. – 5Mózes 13.

Újra említésre kerülnek a kóser szárazföldi állatok és halak megkülönböztető jegyei, valamint a nem

kóser madarak csoportja (amiről először a 3Mózes 11-ben esik szó). Említésre kerül, hogy tilos állat tetemét fogyasztani, illetve „**gödölyét az anya tejében**” főzni, ami valójában általános tilalom a teljes és a húsos keverésére. – 5Mózes 14:1–21.

Minden termény (második) tizedét Jeruzsálemben kell elfogyasztani, vagy pénzért eladni, a pénzből ott ételt venni, és azt ott elfogyasztani. Bizonyos években a tizedet nem megenni kell, hanem a szegényeknek kell adni. A marhák és juhok elsőszülöttjeit fel kell ajánlani a **Szentélyben**, a húsuakat pedig a **kohánitának (a papnak)** kell elfogyasztaniuk. – 5Mózes 14:22–29.

A **jótekönyködés micvája** arra kötelezi a zsidót, hogy adománnyal vagy kölcsönrel segítse meg szűkölködő felebarátját. A szombat-évben (minden hetedik évben) minden tartozást el kell engedni, a zsidó rabszolgákat pedig szabadon kell engedni, és „búcsúajándékokkal” kell ellátni őket. – 5Mózes 15:1–18.

A Tóra megparancsolja, hogy az elsőszülött állatokat **Jeruzsálemben** áldozzák fel, és húsuakat ott fogyasszák el. Továbbá megtiltja, hogy segítségükkel bármilyen munkát végezzenek. – 5Mózes 15:19–23.

A szakasz a három zarándokünnepre – **Peszách, Sávuot és Szukkot** – vonatkozó törvényekkel zárul; ezek azok az alkalmak, amikor mindenkinek meg kell jelennie Isten előtt a **Szentélyben**. – 5Mózes 16.

EMBERBARÁT HETILAP

NAGY FÜVÁROS ZSINAGÓGA

ב"ה

Glitzenstein rabbi: Erények, hibák és látások

Áldások és átkok. Felkavaró téma az eheti **Tóra-szakaszból**. **Mózes** megint figyelmezteti a gyülekezetet, a nagy próféta eszükbe idézi, hogy a szent élet áldást hoz rájuk, ha viszont nem vesznek tudomást az **Örökkévaló** szaváról, az kikerülhetetlenül átkot von a létükre. Mózes a figyelmeztetést a héber **röé** igével vezeti be, ami azt jelenti: „**Lásd**”. „**Íme lásd, én elétek helyezik a mai napon áldást és átkot**”. **Na de miért „lásd”? Mi van itt látnivaló? Felmutatott talán nekik valamit? A Tórának** nem szokása virágos nyelvezetet alkalmazni a pusztá költői hangzás kedvéért. **Mi volt ott néznivaló? Miért a röé?**

Az egyik válasz, hogy önmagában az is, miként nézünk valamire, hatással lesz az életünk áldásaira vagy átkaira. **Hogyan nézünk másokra, magunkra?** A perspektívánk, ahogy a dolgokat látjuk, bizony meghatározza, hogy az életünk áldott, vagy – **Isten** mentsen tőle – éppen ellenkezőleg.

A **szent életű berdicsevi rabbi Lévi Jichák** az egyik **Jom kippur** alkalmával egy erős fiatalembert látott az utcán szégyentelenül zabálni. A **rabbi** hangot adott a föltevésnek, nyilván beteg, azért nem böjtölhet. A fiú közölte vele, hogy a legjobb egészségnek örvend. **Akkor talán elfelejtette, hogy aznap van a böjt szent napja?** „**Ki ne tudná, hogy ma jom kippur van?**” – hangzott a felelet. **Ezek szerint nem tanították meg neki, hogy a zsidók nem esznek ezen a napon?** „**A legkisebb gyerekek is tudják, hogy jom kippur böjtnap, rabbi.**” Lévi Jichák rabbi az égre emelte szemét, és azt mondta: „**Világ Ura, lásd, milyen a te néped! Íme, ez a zsidó ifjú, aki akkor sem hazudik, ha minden kötél szakad!**” A berdicsevi rabbi mindig képes volt másokra könyörülettel, megértéssel, jóindulattal nézni.

Hogyan tekintünk a mások által élvezett javakra, áldásokra?

Boldogok vagyunk-e értük is, helyettük is, vagy irigységgel figyeljük őket? Hogy tekintünk magunkra és a magunk hibáira? Tárgyszerű igyekezettel, vagy szubjektív, torz szemüvegen át? „**Ez az ember utolsó smucig, fogához veri a garast is. Én? Én csak odafigyelek arra, hogy mire költök.**” „**Ő embergyűlölő, ki se mozdul a csigaházából. Én? Én csak jobb szerek otthon lenni.**” „**Makacs, mint az öszvér! Én? Én tudom, mit akarok.**”

Nyilvánvaló, hogy a látásmódunk, ahogy a világot és a körülöttünk élőket szemléljük, komoly hatással van arra, ahogy az élet velünk „**bánik**”. Nem véletlenül mondja bizony **Mózes**: „**Lásd**”. Mert a történendőkre kétségkívül hatása lesz annak, ahogy nézzük a dolgokat.

Jichák Schneerson rabbi (1880–1950) egyszer elmesélte, hogy kicsi gyerekként megkérdezte az apját: „**Miért van az embernek két szeme?**” „**A jobb szemünk – felelte az apja – a szeretetli használatra való, mikor felebarátunkra tekintünk, a bal szemünk viszont az ítéletre való, mikor olyasmit szemlélünk, például a cukorkákat, ami nem olyan fontos az élet nagy összefüggései szempontjából.**”

A **Röé hetiszakaszban** a „**lásd**” örök emlékeztető mindannyiunknak, hogy az életszemléletünk önmagában is képes erény vagy hiba lenni. Nézzük hát a világot megfelelően, és fogadjuk be az **Örökkévaló** áldásait az életünkbe.

Rabbi Jonatan Sacks: A második tized és az erős társadalmak

A bibliai Izrael Józsué korától a második templom lerombolásáig túlnyomórészt mezőgazdasági társadalom volt. Ennek megfelelően a Tóra a mezőgazdaságon keresztül valósította meg vallási és társadalmi programját. Ennek három alapvető eleme van.

Az első a szegénység enyhítése volt. A Tóra számos okból elfogadja annak alapelveit, amit ma piacgazdaságnak nevezünk. De bár a piacgazdaság jó a jólét megteremtésében, kevésbé jó annak igazságos elosztásában. Így a Tóra szociális törvényhozása **Henry George szavaival élve „egy olyan szociális állam alapjait kívánta lerakni, amelyben a mélyszegénység és a megalázó nélkülözés ismeretlen”.**

Innen erednek azok az intézmények, amelyek az aratás egy részét a szegényeknek hagyták: a **leket**, a **shicheha** és a **pe'ah** - a **lehullott gabonafüvek**, az **elfelejtett kévék** és a **mező sarkai**. Ott volt a hetedik év termése, amely senkit és mindenkit nem illetett meg, és a **ma'aser ani** - a **szegényeknek adott tized**, amelyet a **hétéves ciklus harmadik és hatodik** évében adtak. **Smitah** és **Jovel** - a **hetedik és az ötvenedik év az adósságok elengedésével**, a **rabszolgák emancipációjával** és az ősi vagyon eredeti tulajdonosainak való **visszaadásával** a gazdaság alapvető elemeit állította vissza a méltányosság **alaphelyzetébe**. Az első **alapelv** tehát az volt: **senki sem lehet kétségbeejtően szegény**.

A második, amely a **terumát** és a **ma'aser rishont** - a **papi részt** és az **első tizedet** - tartalmazta, a **papok** és a **leviták támogatására** szolgált. Ők a **bibliai időkben** a nemzeten belüli **vallási elit** voltak, saját földdel **nem rendelkeztek**, akiknek az volt a **feladatuk**, hogy biztosítsák, hogy **Isten szolgálata** - különösen a **templomban** - továbbra is a **nemzeti élet** középpontjában maradjon. **Tanítóként** és **bíróként** más **alapvető feladataik** is voltak, többek között az **oktatás** és az **igazságszolgáltatás**.

A harmadik sokkal **személyesebb** és **spirituálisabb** volt. Voltak olyan **törvények**, mint az **első termés Jeruzsálembe hozatala**, és a **három zárandokünnep** - **Peszách**, **Sávuot** és **Szukot** -, mivel ezek a **mezőgazdasági évnek** olyan **évszakokat** jelöltek meg, amelyek a **hála** és az **alázat leckéit** hivatottak elsajátítani. Azt tanították, hogy a **föld Istené**, mi pedig csupán **bérlői és vendégei vagyunk**. Az **eső**, a **nap** és maga a **föld** is csak az **Ő áldása** folytán **terem**. Ilyen rendszeres emlékeztetők nélkül a társadalmak lassan, de kérelhetetlenül materialistává és önelégté válnak. Az **uralkodók** és az **elitek** elfelejtik, hogy az ő szerepük az emberek szolgálata, és ehelyett azt várják, hogy az emberek szolgálják őket. Így kezdődik a sikerük csúcsán lévő **nemzetek hanyatlása**, és **akaratlanul is megalapozzák vereségüket**.

Mindez a **hetiszakasz** egyik **törvényét** - a **második tized törvényét** - nehezen érthetővé teszi. Mint fentebb megjegyeztük, a szept. **ciklus harmadik és hatodik** évében ezt a szegényeknek adták. Az **első, második, negyedik és ötödik évben** azonban a **földműveseknek Jeruzsálembe** kellett vinniük, és ott tisztaságban elfogyasztaniuk.

„A gabonád, az újbór és az olajbogyó tizedét, valamint a szarvasmarháid és a nyájaid elsőszülöttjeit az Örökkévalónak, a te Istenednek színe előtt edd meg azon a helyen, amelyet ő

Rabbi Jonatan Sacks: A második tized és az erős társadalmak

választ ki nevének lakhelyéül, hogy megtanuld tisztelni az Urat, a te Istenedet mindenkor". (5Mózes 14:23)

Ha a gazda nagy távolságra élt Jeruzsálemtől, akkor volt egy alternatívája:

„A tizedet pénzre válthatod. Csomagold a pénzt a kezedbe, menj el arra a helyre, amelyet az Úr, a te Istened kiválaszt, és költsd el a pénzt arra, amire akarsz: marhára, juhra, borra, erős italra vagy bármire, amit csak akarsz”. (5Mózes 14:25-26)

A probléma nyilvánvaló. A második tized nem a szegényeknek, sem a papoknak és a levitáknak járt, tehát nem volt része sem az első, sem a második elvnek. Lehet, hogy a harmadik elv része volt, hogy emlékeztesse a földművest arra, hogy a föld Istené, de ez is valószínűtlennek tűnik. Nem történt kijelentés, mint az első termés esetében, és nem volt külön vallási szertartás, mint az ünnepeken. A második tized intézményének - azon kívül, hogy Jeruzsálemben volt - látszólag nem volt semmilyen kognitív vagy spirituális tartalma. Mi volt tehát a második tized logikája?

A bölcsek a „hogyan megtanuljátok tisztelni az Örökkévalót, a ti Istenedeket” kifejezésre összpontosítva azt mondták, hogy ez a tanulásra ösztönzi az embereket. Egy ideig Jeruzsálemben maradván, miközben elfogyasztották a tizedet vagy a pénzhelyettesítőjével vásárolt ételt, hatással lett volna rájuk a szent város hangulata, ahol a lakosság vagy isteni szolgálatba, vagy szent tanulmányokba merült, és ez nagyjából úgy történt volna, ahogyan ma is történik a zsinagógai csoportok esetében, amelyek tanulmányutakat szerveznek Izraelbe.

Maimonidész azonban teljesen más magyarázatot ad: - „A második tizedet Jeruzsálemben élelemre kellett költeni: ily módon a tulajdonos kénytelen volt egy részét jótékonyági céllal odaadni. Mivel másra nem tudta felhasználni, mint evésre és ivásra, könnyen rá lehetett venni, hogy fokozatosan adja el. Ez a szabály tömegeket hozott össze egy helyre, és erősítette a szeretet és a testvériség kötelékét az emberek gyermekei között”.

Maimonidész számára a második tized társadalmi célt szolgált. Megerősítette a civil társadalmat. Az emberek között az összetartozás és a barátság kötelékeit teremtetten meg. Arra ösztönözte a látogatókat, hogy osszák meg másokkal az aratás áldásait. Idegenek találkoztak és barátokká váltak. A zarándokok között a bajtársiasság légköre alakult ki. A közös állampolgárság, a közös hovatartozás és a kollektív identitás érzése alakul ki. Maimonidész valóban valami hasonlót mond magáról az ünnepekről: - „A fesztiválok megtartásának haszna egyértelmű. Az ember hasznát húz az ilyen összejövetelekből: a kiváltott érzelmek megújítják a valláshoz való ragaszkodást; baráti és társadalmi érintkezéshez vezetnek az emberek között”.

A jeruzsálemi légkör - mondja Maimonidész - a közhangulatra ösztönöznél. Élelem mindig bőséges lenne, mivel a fák negyedik évi termését, a szarvasmarha tizedét, valamint a második tizedhez tartozó gabonát, bort és olajat mind oda vitték volna. Ezeket nem lehetett eladni, és nem lehetett megtartani a következő évre, ezért sokat adtak volna jótékony célra, különösen (ahogy a Tóra előírja) „a levitának, a jövevénynek, az árvának és az özvegynek”. (5Mózes 14:29).

Rabbi Jonatan Sacks: A második tized és az erős társadalmak

Az 1830-as években Amerikáról írva Alexis de Tocqueville úgy találta, hogy új szót kellett kitalálnia arra a jelenségre, amellyel ott találkozott, és amelyet a demokratikus társadalom egyik veszélyének tekintett. A szó az **individualizmus** volt. Úgy határozta meg, mint „**azt az érett és nyugodt érzést, amely a közösség minden egyes tagját arra készíti, hogy elszakadjon társai tömegétől, és családjával és barátaival együtt különvonuljon**”, „**a társadalmat egészében magára hagyva**”. Tocqueville úgy vélte, hogy a **demokrácia ösztönzi az individualizmust**. Ennek eredményeként az emberek a közjó ügyeit teljes egészében a kormányra bíznák, amely egyre erősebbé válna, és végül magát a szabadságot fenyegetné.

Ez egy briliáns felismerés volt. Két közelmúltbeli példa illusztrálja a lényegét. Az első Robert Putnam, a nagy harvardi szociológus térképezte fel az 1990-es évek olasz városairól szóló tanulmányában.[7] Az 1970-es években minden olasz régió egyenlő feltételek mellett kapott önkormányzatot, de a következő húsz évben egyesek virágoztak, mások stagnáltak; egyesek hatékony kormányzással és gazdasági növekedéssel rendelkeztek, míg mások korrupcióba és alulteljesítésbe süllyedtek. A legfontosabb különbséget abban látta, hogy a régiókban milyen mértékben volt aktív és közhasznú polgárság.

A másik példa az „**ingyenélő**” hozzáállásra összpontosít. Gyakran csábító a közintézmények előnyeit kihasználni anélkül, hogy a saját részünket megfizetnénk (például **tömegközlekedésen utazni anélkül, hogy jegyet fizetnénk: innen ered az „ingyenélő” kifejezés**). Ilyenkor úgy jutunk előnyökhöz, hogy nem vállaljuk a költségek méltányos részét. Ha ez megtörténik, a bizalom aláássa magát, és csökken a közérdekűség. Ezt szemlélteti a „**szabadúszó játék**” néven ismert kísérlet, amelynek célja a csoporton belüli közérzet tesztelése. Ezt a vizsgálatot már korábban említettük az ideai sorozatban, a **Ki Tisza hetiszakaszb**an.

Amikor 2015-ben erről írtam, a **görög gazdaság az összeomlás állapotában volt**. Évekkel korábban, 2008-ban egy közgazdász, Benedikt Herrmann a világ különböző városaiban tesztelte az embereket, hogy kiderítse, vannak-e földrajzi és kulturális eltérések abban, ahogyan az emberek a szabadúszó játékot játsszák. Azt találta, hogy olyan helyeken, mint **Boston, Koppenhága, Bonn és Szöul**, magas volt az önkéntes hozzájárulás a közös kasszába. Sokkal **alacsonyabbak** voltak **Isztambulban, Rijádban és Minszkben**, ahol a gazdaság kevésbé fejlett volt.

A legalacsonyabbak azonban a **görögországi Athénban** voltak. Ráadásul amikor az **athéni szereplők megbüntették az ingyenélőket**, a **megbüntetettek** nem hagyták abba az **ingyenélést**. Ehelyett a büntetők megbüntetésével álltak bosszút. A következtetés az volt, hogy ahol a közszellem alacsony, ott a társadalom nem tud összetartani, és a gazdaság nem tud növekedni.

Ezért volt zseniális Maimonidész meglátása, miszerint a **második tized azért létezett, hogy társadalmi tőkét, vagyis a lakosság közötti bizalmi kötelékeket és kölcsönös önzetlenséget teremtsen**, amely a **jeruzsálemi szent kerületekben az idegenekkel való ételosztás** révén jött létre. Az Isten iránti szeretet segít abban, hogy jobb állampolgárokká és nagylelkűbb emberekké váljunk, és így **ellensúlyozzuk** azt az **individualizmust**, amely végül a **demokráciák kudarcát okozza**.

SÁBÁT SÁLOM

Széfer Áhává: A szeretet könyve

Hilchot Bráchot – Az áldások szabályai 10. fejezet Az alkalmi áldások

„...aki életben tartott...”

1. §. A Bölcsék a Szent – áldott legyen! – elismeréseként, és a Neki címzett hála-ként számos olyan áldást bevezettek, amelyeknek vagy az eleje vagy a vége nem a Báruch – „Áldott” szóval kezdődik. Hasonlóak ezek azokhoz az ima-áldásokhoz, amelyeket már említettünk. Ezek közé az áldások közé a következők tartoznak: Annak, aki új házat épít, vagy új tárgyat vásárol – attól függetlenül, hogy volt e már tulajdonában hasonló érték – a következő áldást kell mondania: **„Áldott vagy Te, Örökkévaló Istenünk, a Világ Ura, ki életben tartott, megőrzött bennünket, s engedte megérnünk ezt a mai napot!”**

2. §. Hasonlóképpen: aki több mint harminc nap után látja ismét a barátját, annak el kell mondania ezt a **sehechejánu** – „**életben tartott**” kezdetű áldást. Ha pedig több mint tizenkét hónap után látja először, akkor az **„Áldott vagy Te, Örökkévaló... aki feltámasztod a halottakat!”** áldást kell elmondania. Aki olyan gyümölcsöt lát, amely csak az év egy bizonyos szakában terem, annak első megpillantásakor ugyancsak el kell mondania az életben tartott áldást.

A jó és a rossz hír hallatán

3. §. Amikor kedvező dolgot hall valaki, akkor a következő áldást kell elmondania: **„Áldott vagy Te, Örökkévaló Istenünk, a Világ Ura, a jó és jótevő!”** Ha rossz hírt hall, akkor ezt az áldást kell elmondania: **„Áldott [vagy, Te...], az igaz bíró!”**

A nem kívánatos eseményekre ugyanolyan bizakodó lélekkel kell mondani az áldást, mint amilyen örömmel mondjuk az öröndetes dolgok esetén. Erre utal az Írás: **„Szeresd hát az Örökkévalót, a te Istenedet egész szíveddel, egész lelkeddel és egész erőddel.”** A szeretetnek ebbe a megparancsoltatott dimenziójába az is beletartozik, hogy még nehéz időkben is boldogan fogadjuk el és dicsérjük az Örökkévalót.

4. §. Amikor valakivel valamilyen kedvező dolog történik, vagy kedvező híreket hall, még akkor is el kell mondania a jó és jótevő áldást, ha a kívánatos esemény végeredmény később valószínűleg valamilyen gondot okoz. És ellenkezőleg: ha valakivel valamilyen kedvezőtlen dolog történik, vagy kedvezőtlen híreket hall, akkor is el kell mondania az igaz bíró áldást, ha a kedvezőtlen eseménynek később valószínűleg szerencsés végkimenetele lesz. Az áldások elmondásakor nem a lehetséges végkifejletet vesszük tekintetbe, hanem csak a jelenlegi helyzetet.

EMBERBARÁT HETILAP NAGYFUVAROS ZSINAGÓGA

NAGYFUVAROS UTCAI TEMPLOMKÖRZET 2025. AUGUSZTUS HAVI IMAREND

1.	péntek	19:59	7:00	19:00	7.
2.	szombat	DEVÁRIM SÁBÁT CHÁZON vége: 21:11 20:16-től böjt	8:00	20:30	8.
3.	vasárnap	TISÁ BÖÁV Böjtnap vége: 20:50	8:00	19:45	9.
4.	hétfő		7:00	19:00	10.
5.	kedd		7:00	19:00	11.
6.	szerda		7:00	19:00	12.
7.	csütörtök		7:00	19:00	13.
8.	péntek	19:49	7:00	19:00	14.
9.	szombat	VÁETCHÁNÁN SÁBÁT NÁCHÁMU vége: 20:58	8:00	19:45	15.
10.	vasárnap		8:00	19:00	16.
11.	hétfő		7:00	19:00	17.
12.	kedd		7:00	19:00	18.
13.	szerda		7:00	19:00	19.
14.	csütörtök		7:00	19:00	20.
15.	péntek	19:37	7:00	19:00	21.
16.	szombat	ÉKEV vége: 20:45	8:00	19:30	22.
17.	vasárnap		8:00	19:00	23.
18.	hétfő		7:00	19:00	24.
19.	kedd		7:00	19:00	25.
20.	szerda		8:00	19:00	26.
21.	csütörtök	JAJM KIPPUR KOTAJN	7:00	19:00	27.
22.	péntek	19:24	7:00	19:00	28.
23.	szombat	RÖÉ Újhold hirdetés vége: 20:31	8:00	19:15	29.
24.	vasárnap	Újhold 1.	8:00	19:00	30.
25.	hétfő	Újhold 2.	7:00	19:00	1.
26.	kedd	.	7:00	19:00	2.
27.	szerda		7:00	19:00	3.
28.	csütörtök		7:00	19:00	4.
29.	péntek	19:11	7:00	19:00	5.
30.	szombat	SOFTIM vége: 20:16	8:00	19:00	6.
31.	vasárnap		8:00	19:00	7.

Á

V

E
L
U
L

Ismeretlen zsidók nyomában CXXXIII. Kaposi Móric

Kaposi Móric (Moritz Kohn, Moritz Kaposi) (Kaposvár, 1837. október 23. – Bécs, 1902. március 6.) magyar orvos, bőrgyógyász, egyetemi tanár, a Kaposi-szarkóma első leírója.

Szegény, de művelt zsidó családban született, édesapja a zsidó hitközség alkalmazottja volt. Tanulmányait a kaposvári izraelita elemi iskolában kezdte, azt követően az 1812 óta működő Somssich Gimnáziumba járt, majd a család Pozsonyba költözése után ott érettségizett. 1856-ban kezdte meg orvosi tanulmányait a bécsi egyetemen, ahol 1861. december 13-án orvosdoktorrá avatták. 1862. április 14-én sebészi, 1866. július 12-én pedig nőgyógyászati képesítést is szerzett.

1866-ban a fiatal tehetségre felfigyelt Ferdinand von Hebra, a bécsi bőrgyógyászati klinika tanára, aki maga mellé vette asszisztensnek.

Hebra és munkatársainak gazdag beteganyag állt rendelkezésére, így számos bőrbántalom kórbonctani alapjait tárták fel, ismertették kórlefolyásukat, gyógyításukat és a bőrgyógyászat területén a kórformák új osztályozását vezették be. 1869. február 6-án feleségül vette főnöke lányát, Martha Hebrát. Házasságukból öt gyermek született, három fiú és két leány.

Kaposi fejlődésére és orvosi szemléletére döntően hatott a nála három évvel idősebb, szintén magyar származású Salomon Stricker, a bécsi egyetemen az általános és kísérleti kórtan tanára. 1864-ben ő vette elsőnek észre, hogy a fehérvérsejtek áthatolnak a lobos gyűjtőér falán és ő figyelte meg először a kötőszöveti sejtek fehérvérsejteké történő átalakulását.

1866-ban a bécsi egyetem ifjú docense a bőr- és nemikórtant (akkoriban: bőr- és bujakórtan) adta elő és a szifilisz nemi betegséggel foglalkozó tudományág (szifilológia) magántanára lett. Bár munkássága rendkívül széles területet ölelt fel, egész életében hű maradt a szifilisz kutatásához. 1875-ben rendkívüli tanár lett.

Von Hebra 1880. augusztus 5-én bekövetkezett halála után Kaposi Mór vette át a bőrgyógyászati klinika vezetését. Működése előrelépést jelentett a bőrgyógyászat szinte minden ágában. Leghíresebb, klasszikussá vált munkájában (*Pathologie und Therapie der Hautkrankheiten in Vorlesungen für praktische Ärzte und Studierend*, Bécs, 1880) modern alapokra helyezte a dermatológiát, mintegy kiteljesítve mestere, Hebra tanításait. A könyv manapság is meghatározó jelentőséggel bír a bőrgyógyászatban. Utolsó, ötödik kiadására 1899-ben került sor, számos nyelvre, így angolra, oroszra és franciára is lefordították. Másik nagy műve a bőr- és a vele szomszédos nyálkahártyák szifiliszét tárgyalja, melyben a venereás fekélyek egységessége mellett foglalt állást. Mondanivalója – bár kritikával is illeték – érvényben volt a XIX. század végéig. 1898-ban megjelent háromkötetes *Dermatológiai atlasza* ugyancsak nagy népszerűsége tett szert szakmai körökben.

Ismeretlen zsidók nyomában CXXXIII. Kaposi Móric

A bécsi iskola fénykorában a tudományos kutatást fontos makro- és mikroszkópos megfigyelésekre, a felfedezések szabatos leírására és értelmezésére, mint szilárd morfológiai pillérekre alapozták. Kaposit jó megfigyelőképessége, emlékezőtehetsége, precizitása több kórkép első leírójává tette. Franciaországban Kaposi Mór nemcsak az általa leírt kórképek nyomán ismerik. Művének, a „*Traité des Maladies de la Peau*” -nak francia nyelvre való fordítása igen nagy visszhangot váltott ki, és több kiadást is megélt. Fordítói, Besnier és Doyon professzorok az előszavukban kiemelték a bécsi bőrgyógyász iskola jelentőségét, a Kaposi professzor által követett elvek és általa alkalmazott módszerek jelentőségét. Számos megjegyzést is fűztek ezekhez, így lett ez a szakkönyv a párizsi és a bécsi iskolák közti vitaanyag is a mű francia olvasói számára. Kaposi Mór a pesti kollégáival is rendszeresen kapcsolatot tartott. Közleményei jelentek meg az Orvosi Hetilapban, részt vett pesti tudományos rendezvényeken. A korszak legtöbb magyar bőrgyógyásza a barátja vagy tanítványa volt. Érdemeit és eredményeit itthon még életében elismerték és nyilvántartották: levelező tagja volt a Budapesti Királyi Orvosegyesületnek.

Klinikai feladatát abban látta, hogy először az élő organizmust kell megismerni megfigyelés útján, és csak azután jöhet a teória, a magyarázat a kóros folyamatokkal kapcsolatban. A különböző kórformákat közös alapokra helyezte, igyekezett az egyes betegségeket közös vonásaik alapján összekapcsolni. Például a variola (feketehimlő) és varicella (bárányhimlő) azonosságáról vallott elve szakmai körökben nagy feltűnést keltett és hasonló méretű ellenkezést váltott ki. Kaposi az új tanoktól nem zárkózott el, de eleinte mindig szkeptikus magatartást tanúsított; az új eljárásokat előbb sorra kipróbálta és csak azután nyilvánított véleményt. Például a lupus (bőrfarkas) tuberkulotikus eredetét tagadta, és ezzel sajnos vissza is vetette Bécsben a lupuskutatást. Kaposi a terápia terén is egyéni nézeteket vallott.

1900. október 23-án, születésnapján ünnepelték 25 éves tanári jubileumát. Ezen Kaposi beszédet mondott, melyben hitet tett a tényeken alapuló orvostudomány objektív iránya mellett. Az ünneplést követő napon agyvérzést kapott, majd egy év múlva végleg ágyba került. Újabb agyi rohamot követően, 1902. március 6-án meghalt.

Kaposi Mór neve 1872-ben íródott be az orvostudomány történetébe, amikor elsőként írta le az ismeretlen eredetű multiplex pigmentált szarkóma (idiopathic multiple pigmented sarcoma of the skin) nevű kórképet, melyet később róla neveztek el Kaposi-szarkómának.

Tanítványa és tanszéki utóda, Gustav Riehl 1902-ben tartotta székfoglaló beszédét. Ebben úgy emlékezett meg Kaposiról mint akinek sikerült a Hebra által lefektetett anatómiai-kórbonctani alapelvekkel bíró dermatológiai irányzatot továbbfejleszteni, ezzel a modern bőrgyógyászat alapjait megvetni, mellyel mindketten a bécsi iskola dicsőségére váltak.

Forrás: (wikipedia)

Magyar Érdemrend lovagkeresztje kitüntetésben részesült Mester Tamás

Gulyás Gergely Miniszterelnökséget vezető miniszter az augusztus 20-i nemzeti ünnep alkalmából állami kitüntetésekkel adta át. Magas állami kitüntetésben részesült **Mester Tamás**, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (Mazsihisz) alelnöke, a Budapesti Zsidó Hitközség (BZSH) elnöke. Szeretettel gratulálunk!

A Néprajzi Múzeumban pénteken tartott rendezvényen **Gulyás Gergely** a – **Sulyok Tamás** köztársasági elnök által adományozott – Magyar Érdemrend parancsnoki keresztje, a Magyar Érdemrend tisztikeresztje és a Magyar Érdemrend lovagkeresztje, Magyar Arany Érdemkereszt, Magyar Ezüst Érdemkereszt és Magyar Bronz Érdemkereszt kitüntetésekkel adta át.

A miniszter a Magyar Érdemrend lovagkeresztje kitüntetést adta át **Mester Tamásnak**, a Budapesti Zsidó Hitközség elnökének, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége alelnökének a budapesti zsidóság hitéleti fejlődése és a judaizmus megismertetése érdekében végzett kiemelkedő munkája, valamint elkötelezett közösségépítő és közösségmegtartó tevékenysége elismeréseként.

Szeretettel gratulálunk és további jó munkát kívánunk!

Forrás: (mazsihisz)

Raj Tamás: Héber nyelvkönyv kezdőknek XX. rész

איפה?
ה...ה...

איפה? hol?
עכשיו most
-ban, -ben
evándorlási központ
מרכז-קליטה
lvstúdió
אלוף, אל-עופים
קיבוץ, קיבוצים
kibuc
özségi település)

ország (esz, tsz)
ארץ, ארצות
Izraelben

A névelőt
és a -ban, -ben
szócskát
mindig
összevonjuk!

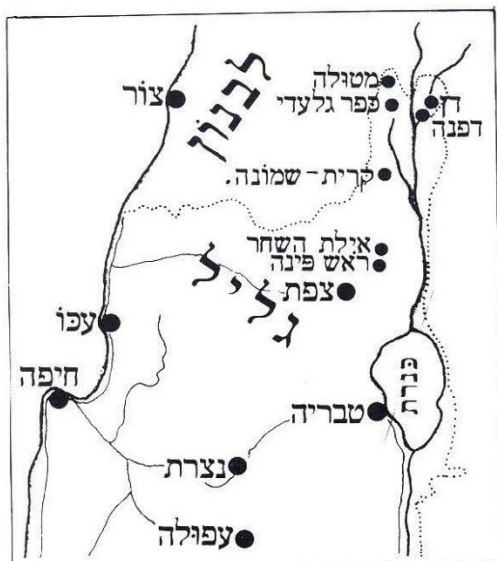
25

GALILEÁBAN

יזחק, מאין אתה ושרה? – אנחנו מברזיל.
איפה אתם עכשיו? – עכשיו אנחנו ב'ישראל'.
המרכז-קליטה ה'קרית-שמונה'.
איפה קרית-שמונה? – קרית-שמונה בגליל.
איפה רב-טא? – רב-טא ב'אלוף' ה'קיבוץ'.
עם קיבוץ? – כן, עם קיבוץ ב'גליל'.
עם אסתר ה'קיבוץ'? – לא, אסתר ה'חיפה'.
היא סטודנטית ב'אוניברסיטה'
ה'חיפה'.

עכשיו משפחת ע'י הארץ.

RECEPT-TÁR

Szilvás lepény

Egy zamatos szilvás sütit nemcsak ősszel készülhetünk, hanem nyáron is. Vagy igazából bármikor. És még másnap is puha... bár nem biztos, hogy marad belőle.

Hozzávalók: 24 cm-es piteforma

- 200 ml tej
- 80 g barna cukor
- 20 g friss élesztő
- 400 g finomliszt
- 1 csipet só
- 2 db tojás
- 100 g vaj + a tepsikikenéséhez
- 400 g besztercei szilva
- 50 ml víz
- 1 db citrom
- 10 g keményítő (kukorica)
- 65 g barna cukor
- 150 g besztercei szilva
- 2 ek porcukor

Elkészítés:

A mennyei szilvás lepény első lépéseként beleszórjuk a langyos tejbe a barna cukrot, és belemorzsoljuk az élesztőt. A lisztet elkeverjük a sóval, hozzáadjuk a tojásokat, majd az élesztős tejet, és elkezdjük összedolgozni a tésztát. Közben hozzáadjuk a puha vajat is, és szép simára dagasztjuk kb. 4-5 perc alatt. Letakarjuk egy konyharuhával, és meleg helyen a duplájára kelesztjük 40 perc alatt.

Miközben kel a tészta, a szilvákat félbevágjuk, kiszedjük a magokat, majd negyedekre aprítjuk. Egy gyorsforralóban puhára főzzük a szilvát egy kis vízzel, a citrom héjával és levével, a keményítővel és a barna cukorral. Egy chutney állagú gyümölcsragut kapunk, amit félreteszünk.

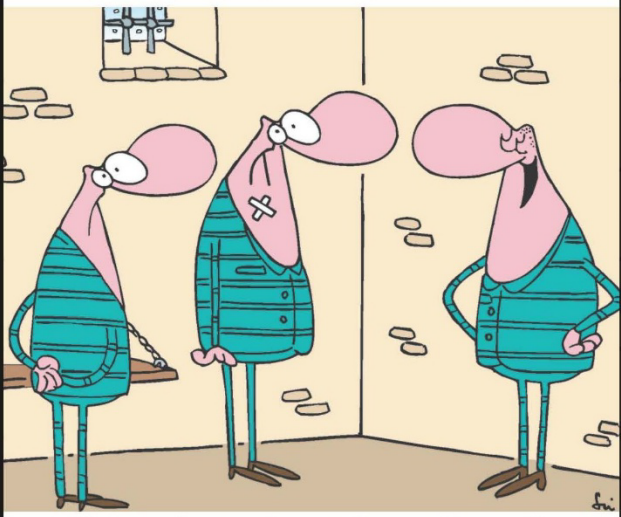
Egy piteformát vagy tepsit kikenünk vajjal (olajat is használhatunk), és belenyomkodjuk a tésztát. A tetejére kanalazzuk a szilvaragut, és rárakosgatjuk a friss szilvákat is, majd 170 fokra előmelegített sütőbe toljuk, és 30-35 perc alatt készre sütjük. Porcukorral megszórva tálaljuk.

Forrás: (streetkitchen)

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FUVAROS ZSINAGÓGA

ב"ה

REJTVÉNY, AGYTORNA (SÁBESZ UTÁNRA)

				MESEBELI RÓKA	AZ EGYIK SZÜLŐ, BECÉZVE	LITER, RÖVIDEN VARSÓ HATÁRAI!	OMLÓS CSISZOLT FELÜLETŰ	HÁZ RÉSZÉ!	PÉPES ÉTEL	A POÉN 1. RÉSZÉ
				RÖNTGEN, RÖVIDEN ORR, TRÉ-FÁSAN				JÓTÉ-KONY-KODIK RIADOZÓ		
				EGY HARMADA!	AMELY IDŐRE KÉTÉLTŰ ÁLLAT					
				AZ URÁN ÉS A BŐR VEGYJELE		INDULAT-SZÓ RÓMAI 55-OS				
				SZÁNDÉK GYOM-NÖVÉNY			FÖLD-FORGATÓ ESZKÖZ SÖNTÉS			
NYELVI FOGLAL-KOZÁS	A POÉN 2. RÉSZÉ	A VÉGÉN SÜL! CSORDUL-TIG TÖLTŐ		ZIHÁL AFRIKAI FOLYAM	FÉLTŐN VÉDEL-MEZ	MEG-SZÜNTET RÁDIUSZ, RÖVIDEN				
							AMPER, RÖVIDEN TISZTÁN HALL	BELSŐ SZERVÜNK PONTY-FELE HAL		
KÖZÉPEN ÁLL!						PÁRATLAN POÉN! MAR A KUTYA	HIGGADT, MEG-FONTOLT TÉTLEN			
A HÁZBA INVITÁL										
MELEGEN ÜDVÖZÖL					UJJONGÓ KIÁLTÁS ZÁSZLÓ			AZ A SZEMÉLY ÁLLATOT HAJTÓ	NORVÉG AUTÓJEL ÚT, FA-SORRAL	
SZABÁLY, REND-TARTÁS						HAJÓ-TÖRZS KIRÁLY ŰL RAJTA			AZ ADIGE PARTJAI! LÁGY HANGNEM	
KISSÉ TÖMÖR! A MA-GASBAN				RÖVID-NADRÁG TISZTELT, RÖVIDEN		KATONAI PARADÉ FÖLDET FORGAT				
				SZER-ZETES LOBOG A ZÁSZLÓ			ROCK AND ...; TÁNC TÉNYEZŐ			
FILLÉR, RÖVIDEN NÉMÁN INTÓ!				ENYVES-KEZŰ ÁZSIAI ORSZÁG			AZ IRÁ-NYOMBAN JEGEL			
TÖBB-NYIRE, JÖRÉSzt					NEWTON, RÖVIDEN ÉKÍTMÉNY	FÜLLEL ÉRZÉKEL SZÓBAN KÖZÖL			ENERGIA, RÖVIDEN MŰSZAKI JELFOGÓ	
ORTO-, RÖVIDEN	POZITÍV ELEKTROD HÉZAG					ÚTBURKO-LATFAJTA RÉGIÉS KEZDÉS!			TORNA-ELEM! A RÁGÁS SZERVE	
KÁBÍTÓ-SZER SAJTO-LÓGÉP				PAPÍRRA VETETT IZOMBAN REJLIK!				ÉLESÍT PÁLYA-UDVAR, RÖVIDEN		
				FESZEN-GÉS A KÓRHÁZ JELE			LENGYEL VÁROS HAL-SZELET!			
A PARKO-LÓ JELE	Á					EMELŐGÉP RÉSZÉ				

Ez a kiadvány Szent szövegek idézeteit és azok magyarázatait tartalmazza. Kérjük ne dobja ki!
TALMUD TORA Alapítvány számlaszáma: 11705008-20413002-00000000

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FUVAROS ZSINAGÓGA

ב"ה

IMAIĐŐK, GYERTAGYÚJTÁS, IDŐSEK KLUBJA ESEMÉNYEK

2025. Aug. 22. – 2025. Aug. 29.

DÁTUM	REGGEL	ESTE
22. péntek	7:00	19:00
23. szombat	8:00	19:15
24. vasárnap	8:00	19:00
25. hétfő	7:00	19:00
26. kedd	7:00	19:00
27. szerda	7:00	19:00
28. csütörtök	7:00	19:00
29. péntek	7:00	19:00

Gyertyagyújtás és Szombat kimenetele Budapesten

DÁTUM	ESTE	DÁTUM	ESTE
22. péntek	19:24	23. szombat	20:31
29. péntek	19:11	30. szombat	20:16

Poén sarok

- Miért sírsz, Pistike?
- Mert a tanító bácsi intőt és verést ígért a testvéremnek, amiért az egy békát dugott a táskájába.
- És ez neked miért fáj?
- Mert ikrek vagyunk és a tesóm már hazament.

A 613 PARANCSOLAT

LVI.

A kölcsönző törvényei

„Ha valaki kölcsönkér felebarátjától (egy állatot) és az megsérül vagy megdöglik kártérítés kell fizetnie...”

(2Mózes 22:13)

EMBERBARÁT IDŐSEK KLUBJA

„IDŐSEK KLUB” -ja, rendezvényeire várjuk külön tagjait. Várjuk tagjaink szíves megjelenését és ötleteiket, melyekkel segítik a klub működését. Következő klubrendezvényt augusztus 27.-én, szerdán délelőtt 10:00 órától tartjuk a földszinti klubteremben.

Nagy Fuvaros utcai Templomkörzet Emberbarát Templomegylet

Budapest. 1084
Nagy Fuvaros utca 4.
Tel: 334 27 31
Email: nagyfuvaros@gmail.com
<https://www.facebook.com/Nagyfuvaros4>
Felelős kiadó: Streit Sándor
Szerkesztő: Streit Gábor
Technikai asszisztens: Andrassy Béla